

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πλαίσια προσόντων στην Ευρώπη: δημιουργώντας τους σωστούς δεσμούς

Καθώς αρχίζουν να υλοποιούνται τα εθνικά πλαίσια προσόντων, γίνεται επιτακτική η σύνδεσή τους με άλλες συναφείς πολιτικές

Η θέσπιση πλαισίων προσόντων βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων αποτελεί πλέον παγκόσμιο φαινόμενο. Σύμφωνα με την πρόσφατη κοινή δημοσίευση του Cedefop, του ETF και της Unesco, 142 χώρες έχουν συγκροτήσει, ή αναπτύσσουν σήμερα, τέτοια πλαίσια.

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ/EQF), με οκτώ επίπεδα, επιτρέπει τη σύγκριση προσόντων όλων των τύπων και επιπέδων από διάφορες χώρες, υποσυστήματα και περιβάλλοντα μάθησης. Συνολικά 36 χώρες συνεργάζονται σήμερα για την υλοποίηση του EQF: τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ και η Ελβετία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, το Μαυροβούνιο, η Νορβηγία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Σερβία, και η Τουρκία.

Το ΕΠΕΠ ως σημείο αναφοράς

Μέχρι τα τέλη του 2013, 22 από τις χώρες αυτές ⁽¹⁾ θα έχουν συνδέσει επίσημα («αντιστοιχίσει») τα εθνικά τους επίπεδα προσόντων με το ΕΠΕΠ, ενώ οι υπόλοιπες αναμένεται να το πράξουν εντός των επόμενων δύο ετών. Αναμένεται ότι στο τέλος αυτής της διαδικασίας, το σχετικό επίπεδο ΕΠΕΠ θα αναγράφεται στα εθνικά πιστοποιητικά, διπλώματα και έγγραφα Eurpass, κάτι εξάλλου που συμβαίνει ήδη στη Γαλλία, τη Δανία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία και την Πορτογαλία.

Η εξωτερική αξιολόγηση που έγινε το 2012/13 επιβεβαίωσε ότι το ΕΠΕΠ αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς για τα εθνικά πλαίσια προσόντων.

Ωστόσο, προϋπόθεση της επιτυχίας του είναι να υπάρξει η κατάλληλη συνέχεια. Πρέπει να εξασφαλιστεί η τακτική αναθεώρηση των δεσμών μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών επιπέδων. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη επιτυγχάνεται μόνο μέσω της συστηματικής ανταλλαγής εμπειριών και γνώσεων μεταξύ χωρών.

Πλαίσιο 1. Πλαίσιο προσόντων για τον ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Οι χώρες που συμμετέχουν στο ΕΠΕΠ συμμετέχουν επίσης στη διαδικασία της Μπολόνιας και υλοποιούν πλαίσιο προσόντων για τον ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΕΠ-ΕΧΤΕ). Ορισμένες από αυτές συνδυάζουν πλέον την αυτοπιστοποίηση έναντι του ΠΕΠ-ΕΧΤΕ (17 χώρες) με την αντιστοιχία προς το ΕΠΕΠ. Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη ενός **ολοκληρωμένου** εθνικού πλαισίου προσόντων. Η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Κροατία, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Σλοβενία έχουν εκδώσει κοινές εκθέσεις για τα δύο πλαίσια.

Το ΕΠΕΠ ως καταλύτης εθνικών εξελίξεων

Πριν από τη θέσπιση του ΕΠΕΠ το 2008 ⁽²⁾ μόλις τρεις χώρες – η Ιρλανδία, η Γαλλία και το ΗΒ – είχαν θεσπίσει εθνικά πλαίσια προσόντων βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων. Σήμερα, παρόμοια πλαίσια αναπτύσσονται και υλοποιούνται από το σύνολο των 36 χωρών που συμμετέχουν στο ΕΠΕΠ.

⁽¹⁾ Αυστρία, Βέλγιο (FL, W), Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁽²⁾ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διάβιου μάθηση EQF. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 111, 6.5.2008, σ.1.

Αυτό σημαίνει ότι το ΕΠΕΠ επηρεάζει πλέον τον τρόπο με τον οποίο τα επαγγελματικά προσόντα ταξινομούνται και κατατάσσονται εντός κάθε χώρας. Για τις περισσότερες μάλιστα χώρες σηματοδοτεί ένα νέο ξεκίνημα, το οποίο ενίοτε οδηγεί σε επανεκτίμηση της αξίας και της σχέσης μεταξύ τίτλων. Σχετικό παράδειγμα είναι η απόφαση της Γερμανίας να αναγνωρίσει το ίδιο επίπεδο ΕΠΕΠ (επίπεδο 6) για την πιστοποίηση των αρχιτεχνιτών (*meister*) όπως και για τα πτυχία βασικών πανεπιστημιακών σπουδών (*bachelor*).

Πλαίσιο 2. Επίπεδο 5

Η ειδική μελέτη για το επίπεδο 5 του ΕΠΕΠ που πραγματοποίησε το Cedefop αποκαλύπτει ότι η χρήση μαθησιακών αποτελεσμάτων επηρεάζει την εξέλιξη της σταδιοδρομίας καθώς συνδέει περισσότερο τα επαγγελματικά προσόντα με την αγορά εργασίας, ενώ έχει αντίκτυπο και στις μετακινήσεις από και προς την επαγγελματική, τη γενική και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τα τέσσερα στάδια της ανάπτυξης ενός εθνικού πλαισίου προσόντων

Η πείρα που αποκτήθηκε στην Ιρλανδία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο δείχνει ότι η ανάπτυξη ενός εθνικού πλαισίου προσόντων είναι πιο πρόσφορο να αντιμετωπίζεται ως συνεχής κύκλος βελτίωσης παρά ως γραμμική εξέλιξη. Τα τέσσερα στάδια που περιγράφονται παρακάτω ενδέχεται ως ένα βαθμό να συμπίπτουν.

Σχεδιασμός και ανάπτυξη: στο στάδιο αυτό αποφασίζεται το σκεπτικό, οι στόχοι και η αρχιτεκτονική του εθνικού πλαισίου. Μέχρι τα τέλη του 2013, οι περισσότερες από τις 36 χώρες είχαν συμφωνήσει τη γενική διάρθρωση των πλαισίων τους. **Επίσημη έγκριση:** προϋποθέτει μια επίσημη εντολή, για παράδειγμα έναν νόμο σχετικά με το εθνικό πλαίσιο, την τροποποίηση υφιστάμενου νόμου, ένα διάταγμα ή άλλου είδους εντολή. Μέχρι τώρα έχουν εγκριθεί επίσημα 24 πλαίσια, με τελευταίο εκείνο της Κροατίας. Η Ισπανία, η Ρουμανία, η Φινλανδία και η Σουηδία ετοιμάζονται για επίσημη έγκριση. **Αρχικό στάδιο λειτουργίας:** οι συναφείς φορείς και ιδρύματα πρέπει να συμμορφωθούν προς τις δομές και της μεθόδους του εθνικού πλαισίου. Μετά την επίσημη έγκριση, οι

χώρες διευθετούν πρακτικά ζητήματα (καθορισμός ρόλων και αρμοδιοτήτων των ενδιαφερομένων) και αναπτύσσουν κριτήρια και διαδικασίες για την αντιστοίχιση των επαγγελματικών προσόντων με τα επίπεδα εθνικού πλαισίου. Συνολικά 11 χώρες – το Βέλγιο (Φλάνδρα), η Εσθονία, η Γερμανία, η Ισλανδία, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία, η Πολωνία και η Πορτογαλία – βρίσκονται σήμερα σε αυτό το στάδιο. **Προχωρημένο στάδιο λειτουργίας:** το εθνικό πλαίσιο συνιστά αναπόσπαστο τμήμα του εθνικού συστήματος προσόντων και χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς από τη δημόσια διοίκηση, τον ιδιωτικό τομέα και τους ίδιους τους πολίτες. Τα πλαίσια πέντε χώρων – της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Γαλλίας, της Μάλτας και του Ηνωμένου Βασιλείου – εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία.

Συνολικά 28 χώρες έχουν θεσπίσει πλαίσια οκτώ επιπέδων, σε αντιστοιχία προς εκείνα του ΕΠΕΠ. Οι υπόλοιπες εφαρμόζουν 5, 7, 9, 10 και 12 επίπεδα. Έξι χώρες έχουν θεσπίσει «περιορισμένα» εθνικά πλαίσια, που καλύπτουν συγκεκριμένα επαγγελματικά προσόντα. Οι υπόλοιπες τριάντα επεξεργάζονται **ολοκληρωμένα** πλαίσια που καλύπτουν όλους τους τύπους και επίπεδα προσόντων.

Πλαίσιο 3. Η πρόοδος μιας χώρας: Δανία

Η Δανία θέσπισε ολοκληρωμένο πλαίσιο προσόντων οκτώ επιπέδων το 2009 και ολοκλήρωσε την αντιστοίχιση προς το ΕΠΕΠ το 2011. Το δανικό πλαίσιο μπορεί πλέον να θεωρείται λειτουργικό, και το γνωρίζουν όλο και περισσότεροι ενδιαφερόμενοι. Τον Ιανουάριο του 2013, η Δανία άρχισε να χορηγεί τίτλους επαγγελματικής εκπαίδευσης στους οποίους αναγράφονται ρητά τα αντίστοιχα επίπεδα του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων. Το ΕΠΕΠ αποτελεί σημείο αναφοράς για τον σχεδιασμό των τίτλων, τόσο στην επαγγελματική όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα επίπεδα του ΕΠΕΠ χρησιμοποιούνται επίσης για τη διαμόρφωση των εθνικών βάσεων δεδομένων σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα, καθιστώντας την προσέγγιση με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα πιο κατανοητή. Μέχρι το 2013, οι ενδιαφερόμενοι είχαν ήδη εξοικειωθεί με το πλαίσιο (το 70% των ερωτηθέντων δήλωναν ότι «το γνωρίζουν καλά»).

Η εφαρμογή των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην πράξη

Η περιγραφή των επιπέδων των πλαισίων βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων δεν είναι παντού η ίδια. Πρόσφατη μελέτη του Cedefop ⁽³⁾ διαπιστώνει πολλές διαφορετικές στρατηγικές.

Ορισμένες χώρες, όπως η Εσθονία και η Πορτογαλία, χρησιμοποιούν απευθείας τους περιγραφείς επιπέδων του ΕΠΕΠ. Και οι δύο καταρτίζουν επίσης επεξηγηματικούς πίνακες ή οδηγούς με αναλυτική περιγραφή των επιπέδων.

Μια δεύτερη ομάδα χωρών (Δανία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία και Σουηδία) διεύρυνε τους περιγραφείς του ΕΠΕΠ ώστε να αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις πολυπλοκότητες του εθνικού συστήματος ή να αναδεικνύουν εθνικές προτεραιότητες. Η «ικανότητα», για παράδειγμα, είναι όρος που ερμηνεύεται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: από τη γενική ικανότητα (Νορβηγία) έως την κοινωνική ικανότητα (Πολωνία) και την ικανότητα ως ολοκληρωμένη έννοια που περιλαμβάνει ένα εύρος γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων (Βέλγιο, Γερμανία και Κάτω Χώρες). Άλλες χώρες (Φινλανδία, Ισλανδία και Μάλτα) έχουν ενσωματώσει στους περιγραφείς των επιπέδων τους τις «βασικές ικανότητες» της ΕΕ.

Διευρύνοντας το πεδίο: εξωτερικοί τίτλοι

Τα περισσότερα εθνικά πλαίσια προσόντων έχουν ως σημείο εκκίνησης τους τίτλους που ρυθμίζονται και χορηγούνται από κρατικές υπηρεσίες. Τελευταία όμως ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται και στο ζήτημα των εξωτερικών τίτλων, εκείνων δηλαδή που χορηγούνται άτυπα από άλλους φορείς.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, το 1/3 των 36 ευρωπαϊκών χωρών που συνεργάζονται για το ΕΠΕΠ σκοπεύουν να συμπεριλάβουν στο εθνικό τους πλαίσιο προσόντων ένα ευρύτερο φάσμα πιστοποιητικών, διπλωμάτων και άλλων τίτλων. Μια τέτοια κίνηση θα οδηγήσει σε ακριβέστερη εικόνα των επαγγελματικών προσόντων και μπορεί να ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ αρχικής

εκπαίδευσης και κατάρτισης, που παρέχεται συνήθως από τον δημόσιο τομέα, και συνεχιζόμενης κατάρτισης, που προσφέρεται από την αγορά εργασίας. Όλες οι χώρες τονίζουν ότι πρέπει να διασφαλίζεται η ποιότητα αυτών των προσόντων. Ορισμένες, όπως οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία και Σουηδία, επεξεργάζονται ήδη τα σχετικά κριτήρια.

Πλαίσιο 4. Διεθνείς τίτλοι

Ιδιαίτερο ζήτημα αποτελεί επίσης η ένταξη των προσόντων που αναπτύσσονται και χορηγούνται από διεθνείς/πολυεθνικούς οργανισμούς, ενώσεις και επιχειρήσεις. Οι εθνικές αρχές δεν εγγυώνται τους συγκεκριμένους τίτλους, πράγμα που προκαλεί αβεβαιότητα όσον αφορά την αξία τους στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία εν γένει.

Η αυξανόμενη σημασία της επικύρωσης

Για πολλές χώρες, τα εθνικά πλαίσια προσόντων προσφέρουν την ευκαιρία να ενταχθεί και η επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης στο γενικότερο σύστημα. Η επικύρωση επιτρέπει την απόκτηση τίτλων ανεξάρτητα από χρόνο και περιβάλλον μάθησης, ενώ ενισχύει την ευελιξία του εθνικού συστήματος. Υπάρχουν δύο προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτής της ένταξης: να χρησιμοποιούνται οι ίδιες προδιαγραφές επικύρωσης με εκείνες που αφορούν τους «κανονικούς» τίτλους προσόντων και να ορίζονται οι προδιαγραφές αυτές ως μαθησιακά αποτελέσματα.

Ορισμένες χώρες (όπως η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες και η Σλοβακία) έχουν θεσπίσει κοινά πρότυπα για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τους τίτλους επαγγελματικών προσόντων. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει επίσης αρχίσει να γίνεται πιο δεκτική όσον αφορά τα ζητήματα επικύρωσης.

Η επικύρωση είναι μεν ζήτημα εθνικής πολιτικής, όμως οι ενδιαφερόμενοι αξιολογούνται με βάση τα προγράμματα συγκεκριμένων φορέων, που εφαρμόζουν πολλές διαφορετικές πρακτικές. Αποτέλεσμα είναι να μη μπορεί ο πολίτης εύκολα να κρίνει κατά πόσον η μη τυπική και άτυπη μάθηση που επικυρώνει θα ληφθεί όντως υπόψη από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

⁽³⁾ Cedefop (2013). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries*.

Οι περισσότερες από τις 36 χώρες που συνεργάζονται για το ΕΠΕΠ δεν έχουν ακόμη συνδέσει με σαφή τρόπο τα εθνικά τους πλαίσια προσόντων με ρυθμίσεις σχετικά με την επικύρωση. Η σύσταση του Συμβουλίου του 2012 για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης θα δώσει στις χώρες την ώθηση που χρειάζονται για τη δημιουργία ισχυρότερων δεσμών ανάμεσα στις δύο αυτές στρατηγικές.

Ζητήματα πολιτικής

Η υλοποίηση των εθνικών πλαισίων προσόντων βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο και ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπός τους είναι αβέβαιος. Για να επωφεληθούν από αυτά τα πλαίσια τόσο οι χώρες όσο και οι πολίτες, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να επικεντρωθούν σε τρία ζητήματα: **προβολή, ενσωμάτωση και σύνδεση με την αγορά εργασίας.**

- Οι απλοί πολίτες – μαθητές, φοιτητές, γονείς, εργαζόμενοι και εργοδότες – δεν γνωρίζουν πάντα την ύπαρξη των εθνικών πλαισίων προσόντων. Σε ορισμένες χώρες (π.χ. Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) γίνονται βήματα για την ενημέρωση του κοινού, για παράδειγμα, με αναγραφή των αντίστοιχων επιπέδων στα νέα πιστοποιητικά, διπλώματα, έγγραφα Europass ή σε βάσεις δεδομένων για τίτλους σπουδών.
- Για να έχουν τα εθνικά πλαίσια προσόντων τα αναμενόμενα αποτελέσματα – δηλαδή να βελτιώσουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, να καταργήσουν τα εμπόδια μεταξύ επί μέρους συστημάτων, και να οδηγήσουν σε ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών και σε νέες μεθόδους αξιολόγησης – πρέπει να συνδυαστούν με άλλες πολιτικές, όπως για την επικύρωση, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τη μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών και τη μεταφορά διδακτικών μονάδων.
- Η διαμόρφωση εθνικών πλαισίων προσόντων ξεκίνησε κυρίως από τον κλάδο της εκπαίδευσης. Όμως, για να τύχουν γενικής αποδοχής πρέπει να συνδεθούν με την αγορά εργασίας. Το άνοιγμα των πλαισίων προς τους εξωτερικούς τίτλους, μεταξύ άλλων και του ιδιωτικού τομέα, ενθαρρύνει την ανάπτυξη

διαλόγου μεταξύ απασχόλησης και εκπαίδευσης.

- Σε όλα τα στάδια των αποφάσεων σχετικά με τα επίπεδα των εθνικών πλαισίων πρέπει να συμμετέχουν και οι κοινωνικοί εταίροι. Κατά την αρχική ανάπτυξη, οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν στον καθορισμό των περιγραφικών επιπέδων. Κατά την εφαρμογή, βοηθούν στον προσδιορισμό των τίτλων που κατανέμονται ανά επίπεδο. Στην πράξη η ολοκλήρωση των πολιτικών και η συμμετοχή της αγοράς εργασίας προϋποθέτουν επίσης στενή συνεργασία μεταξύ συναρμόδιων υπουργείων και υπηρεσιών.

Όπως πάντα, το ζητούμενο είναι να συνδυαστούν σωστά οι συναφείς πολιτικές και τα εργαλεία ώστε να λειτουργούν ως ενιαίο σύνολο. Τα επαγγελματικά προσόντα δεν είναι ποτέ θέμα εκπαίδευσης και μόνο.

Περισσότερες πληροφορίες και υπηρεσίες

Cedefop (2013): Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries

Cedefop (2013): Qualifications at level 5: benefits for career and higher education

Βιβλιογραφική βάση δεδομένων της Βιβλιοθήκης του Cedefop

Ιστοσελίδες του Cedefop: Understanding qualifications